

Продовольча війна

Війна Росії в Україні загрожує глобальній продовольчій безпеці. Що роблять українці та світ, аби не допустити голоду?

До початку повномасштабного російського вторгнення Україна, зокрема її південні регіони, була провідним постачальником пшениці, кукурудзи, соняшника і соняшникової олії, сої та соєвого шроту в країни Близького Сходу, Азії, Африки та Європи. До прикладу, кожний десятий качан кукурудзи в Європі був експортований саме з України, як і кожна третя порція картоплі фри – вирощена в Україні. Ми постачали світу 47 відсотків соняшнику та входили в десятку найбільших постачальників продукції для 12 країн світу, в найбільшій частці – для Лівану, Пакистану та Лівії.

Херсонщина, в свою чергу, була абсолютним лідером серед українських областей за обсягом виробництва овочевих культур, входила до трійки регіонів, де вирощується найбільша кількість винограду, тут вирощувалось багато соняшнику, баштанних культур та пшениці.

Проте минулий рік для аграріїв області був чорним: у підсумках Держстату по всіх культурах, які колись вирощували в області – нулі, адже весь час посівної та збору врожаю територія була окупована, велись бойові дії. Тотальне замінювання, небажання фермерів співпрацювати із окупаційною адміністрацією та перешкоджання з боку російських солдат веденню сільського господарства теж зіграли свою роль.

В листопаді 2022 року правий берег Херсонщини звільнили, і, здавалося б, цього року фермери мали шанс відновити свою діяльність. Але ситуація на півдні залишається складною: знищена або вкрадена техніка, занедбані поля через простій минулого року, неможливість погасити кредити, взяті для посівної кампанії у 2022-му. Постійні ракетні обстріли та відсутність електроенергії ще більше ускладнюють ситуацію.

А після терористичного акту на Каховській ГЕС до цього переліку

додалися проблеми з водою. Про те, що теракт росіян додасть нових до вже існуючих труднощів з продовольством, а ціни на продовольство зростуть, зазначали й в ООН. Тож підбив дамба Каховської ГЕС – це черговий російський злочин проти продовольчої безпеки світу.

Втрачено близько 100 тис. тон врожаю. Три області залишились без зрошення.

Згідно зі супутниковими знімками, після катастрофи на лівобережжі було підтоплено понад 7 тис. гектарів земель, однак у Мінагрополітики називають іншу цифру – 25 тис. гектарів.

На правобережжі Херсонщини було знищено 100 тис. тон врожаю. На Миколаївщині водою було вкрито більше тисячі сільськогосподарських угідь, а комерційні збитки склали більше \$500 тис.

І це лише перші наслідки катастрофи. Наступні три-п'ять років Україна втрачатиме приблизно по 2 млн тон виробництва аграрної продукції, і це складе приблизно \$1,5 млрд.

Техногенна катастрофа фактично залишила без води третину полів Дніпропетровської, 94 відсотки Херсонської та 74 відсотки Запорізької областей. Ця вода давала змогу вирощувати до 80 відсотків усіх овочів України та значний відсоток фруктів і винограду. Всі теплолюбні фрукти, більшість теплиць, що забезпечують населення України та Молдови доступними за ціною овочами, також розташовувалися вздовж відгалужень Каховської зрошувальної системи.

Мову про вирощування продукції овочівництва тепер вести неможливо, а вирощування зернових та олійних культур відбудеться за екстенсивною моделлю з низькою врожайністю

Пустими можуть залишитись й ті поля, які напряму від зрошення не залежать. Раніше фермери отримували вигоду від зрошувальних земель і перекривали задля сівозміни інші збиткові виробництва. Втративши можливість зрошувати землі, наступні три-п'ять років півтора мільйона гектара земель, які засівались за цей рахунок, будуть пустувати.

Ймовірно, мову про вирощування продукції овочівництва тепер вести неможливо, а вирощування зернових та олійних культур відбудеться за екстенсивною моделлю з низькою врожайністю.

Південь України – посушливий регіон, кількість опадів тут –

найменша на всій території України. Без додаткового зрошення вирощувати більшість культур неможливо. Втім, багато фермерів в напівпустельних чи пустельних районах – на півдні Казахстану, в країнах Центральної Азії та Вірменії – займаються *богарним землеробством*. Принцип його базується на відсутності зрошення і вирощуванні посухостійких зернових, кормових та баштанних культур.

Українські землероби вже вбачають в ньому перспективу, адже існує низка культур, які можна спокійно вирощувати на півдні «на богарі»: соняшник, озима пшениця, озимий ріпак та яровий ячмінь.

Ринок вже адаптується до нової системи. Цьогоріч овочами забезпечуватиме Україну Одещина (зараз регіон має найбільшу кількість зрошувальних земель), де аграрії почали проявляти зацікавленість у зміні структури посівів.

Українські землероби вже адаптуються до нового типу землеробства та переорієнтації ринку

Крім того, в Україні вже створюються об'єднання водокористувачів (ОВК), які можуть отримати у спільну власність об'єкти зрошувальної системи. Створення ОVK – одне з рішень, яке допоможе фермерським господарствам вистояти після підризу греблі Каховської ГЕС.

У нинішніх умовах українським аграріям не вистачає коштів на відновлення систем зрошення. Але перспектива є. Серед інших, інвестуванням у зрошувальні системи займається фонд американського бізнесмена Говарда Г. Баффета, який вважає сільське господарство України надважливою економічною складовою та ще до зриву зернової угоди російською стороною наголошував на необхідності інвестувати в об'єкти, які допоможуть переміщувати зерно.

В цьому напрямку також працює ЄБРР: у 2022 році банк спільно з Міністерством аграрної політики України розробили проєкт реконструкції Нижньо-Дністровської зрошувальної системи, яка бере воду з Дністра, а в 2023-му ЄБРР виділив додаткове фінансування на виготовлення техніко-економічного обґрунтування проєкту, а також для розвитку об'єднань водокористувачів.

Поки російські ракети знищують в Одеській області сотні тисяч

Цілком очевидно, що російська війна ведеться не лише проти України, а виходить далеко за її межі. Світові ціни ростуть, і проблеми з продовольчою безпекою в

*тон зерна, від голоду та
злиднів потерпатимуть
країни Африки та
Південно-Східної Азії*

короткостроковій перспективі лише загостряться. І якщо країни, які мають диверсифіковані канали імпорту, зможуть адаптуватись та сприймати це як «позитивний шок», то країни з сильною залежністю від імпорту продовжать відчувати дефіцит, і це, за висновком науковців, може спричинити політичну нестабільність у всьому світі у вигляді геополітичних конфліктів та голоду.

Поки російські ракети знищують в Одеській області сотні тисяч тон зерна, які мали відправитися зерновим коридором, від голоду та злиднів потерпатимуть найбільш вразливі – країни Африки та Південно-Східної Азії. Згодом люди будуть змушені шукати порятунку в розвинених країнах, що відповідно спровокує нові міграційні кризи.

Саме тому, крім військової та гуманітарної підтримки України, на порядку денному міжнародної спільноти має гостро стояти питання активної та всебічної допомоги українським аграріям, яким вкрай необхідно втриматись «на землі» в умовах війни.

Вікторія Губарева

Київ

Вікторія Губарева (Viktoriia Hubareva) - журналістка медіа рішень Рубрика.

